

AUTOREFERAT

1. Imię i Nazwisko:

Anna Mazurkiewicz

2. Posiadane dyplomy, stopnie naukowe/artystyczne – z podaniem nazwy, miejsca i roku ich uzyskania oraz tytułu rozprawy doktorskiej.

2006 – Stopień doktora nauk humanistycznych w zakresie historii, Uniwersytet Gdański.

Rozprawa doktorska: *Stany Zjednoczone wobec wyborów parlamentarnych i prezydenckich w Polsce w latach 1947 i 1989*

1999 – Magister historii, Uniwersytet Gdański

Praca magisterska: *Wybory prezydenckie w Polsce lat 1989-1995 na łamach czołowych tytułów prasy amerykańskiej*

3. Informacje o dotychczasowym zatrudnieniu w jednostkach naukowych/artystycznych

Od 2003 – Uniwersytet Gdański, Wydział Historyczny (do 2008 r. pod nazwą Wydział Filologiczno-Historyczny), Instytut Historii

4. Wskazanie osiągnięcia* wynikającego z art. 16 ust. 2 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. 2016 r. poz. 882 ze zm. Dz. U. z 2016 r. poz. 1311)

a) Tytuł osiągnięcia naukowego/artystycznego

Uchodźcy polityczni z Europy Środkowo-Wschodniej w amerykańskiej polityce zimnowojennej, 1948-1954

b) Autor, tytuł, rok wydania, nazwa wydawnictwa, recenzenci wydawniczy

Anna Mazurkiewicz, *Uchodźcy polityczni z Europy Środkowo-Wschodniej w amerykańskiej polityce zimnowojennej, 1948-1954*, Warszawa-Gdańsk 2016, ss. 543.

Wydawnictwo: Instytut Pamięci Narodowej Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu, Uniwersytet Gdański. Seria: „Monografie”, t. 121.

Rec. wyd.: prof. dr hab. Jakub Tyszkiewicz, dr hab. Sławomir Łukasiewicz.

- c) Omówienie celu naukowego ww. pracy i osiągniętych wyników wraz z omówieniem ich ewentualnego wykorzystania.

Amerykańską polityką wobec uchodźców politycznych z Europy Środkowo-Wschodniej w pierwszych latach zimnej wojny zainteresowałam się już w trakcie prac nad rozprawą doktorską. Po ukończeniu prac nad stosunkiem amerykańskiej dyplomacji i mediów do wyborów w Polsce w latach 1947 i 1989 postanowiłam prześledzić dalsze losy polskich przywódców demokratycznych, którzy po sfałszowanych wyborach (1947), w obliczu rosnącej skali prześladowań udali się na emigrację. Idąc śladem Stefana Korbońskiego dotarłam do organizacji zrzeszającej uchodźców politycznych pochodzących z dziewięciu krajów środkowoeuropejskich – Zgromadzenia Europejskich Narodów Ujarmionych (Assembly of Captive European Nations, ACEN).

W trakcie prac badawczych ustaliłam nie tylko podobieństwa w sytuacji uchodźców z Europy Środkowo-Wschodniej, w formach nawiązanej przez nich współpracy z Amerykanami, ale także bardzo wyraźne wzorce w polityce amerykańskiej przyjęte wobec wszystkich analizowanych przeze mnie grup. Szczegółowa analiza materiałów dotyczących działalności ACEN nie przyniosła jednak odpowiedzi na pytanie o skuteczność działań tego szczególnego lobby środkowoeuropejskiego na uchodźstwie. Bez odpowiedzi pozostały także pytania o relacje z Amerykanami oraz powody i motywacje stojące za amerykańskimi programami pomocy uchodźcom politycznym.

W 2008 r. przygotowałam artykuł dotyczący wpływu Amerykanów na prace rozgłośni polskiej Radia Wolna Europa (RWE) w kontekście relacji amerykańsko-niemieckich i niemiecko-polskich (*Die „Stimme Freies Polen“ aus München. Radio Free Europe, die amerikanische Deutschlandpolitik und die deutsch-polnischen Beziehungen*, „Inter Finitimos. Jahrbuch zur deutsch-polnischen Beziehungsgeschichte“, t. 6). W czasie prac nad tym zagadnieniem odbyłam szereg rozmów z Ralphem Walterem (dyrektorem RWE w Monachium w latach 1968-1975, który związany był z Komitetem Wolnej Europy od 1951 do 1982 r.) dotyczących form amerykańskiej kontroli nad uchodźcami politycznymi i wzajemnych relacji pomiędzy uchodźcami a amerykańskim kierownictwem w szerokim kontekście amerykańskiej polityki zagranicznej.

Na tym etapie badań nad organizacjami politycznymi zimnowojennych uchodźców w USA uznałam, że kluczowym zagadnieniem stało się dla mnie ustalenie uwarunkowań prowadzonych przez nich działań, w tym szczególnie charakteru relacji z rządem i służbami Stanów Zjednoczonych. Prac naukowych na ten temat w literaturze przedmiotu nie znalazłam. Wśród dostępnych opracowań zbliżonych do mojego projektu dominowały wspomnienia lub prace, których autorami byli pracownicy lub współpracownicy Komitetu Wolnej Europy (KWE). Od 1949 r. komitet był podstawowym narzędziem do realizacji amerykańskich programów z wykorzystaniem uchodźców politycznych w Stanach Zjednoczonych. Choć napisano już wiele prac dotyczących dziejów Radia Wolna Europa, do dziś nie powstała monografia KWE, która objęłaby wszystkie obszary jego działalności. Z uwagi na jego powiązania z rządem i wywiadem Stanów Zjednoczonych pełna dokumentacja dotycząca jego działalności nadal nie jest w pełni dostępna dla badaczy. Kiedy, kto i dlaczego postanowił o jego powołaniu w ramach państwowo-prywatnych sieci służących celom politycznym USA? Kto i na jakiej podstawie dobierał współpracowników – zarówno amerykański personel, jak i współpracujących uchodźców? Czemu służyć miały programy pomocy uchodźcom politycznym uruchamiane w czasie, gdy rząd Stanów Zjednoczonych uznał już marionetkowe rządy w regionie Europy Środkowo-Wschodniej?

Próba odpowiedzi na powyższe pytania jest książka *Uchodźcy polityczni z Europy Środkowo-Wschodniej w amerykańskiej polityce zimnowojennej, 1948-1954*. Jej celem było ustalenie i opisanie przyczyn, mechanizmów oraz form amerykańskiego zaangażowania na rzecz środkowoeuropejskich uchodźców politycznych w pierwszych latach zimnej wojny.

Badania w tym kierunku rozpoczęłam od kwerendy w Archiwum Instytutu Hoovera w Stanford, by następnie poszukiwać adekwatnych źródeł w zespole archiwalnym Departamentu Stanu w amerykańskim Archiwum Narodowym w College Park (Maryland) oraz w archiwach dostępnych w bibliotekach prezydenckich – Harry’ego S. Trumana i Dwighta D. Eisenhowera. Kwerendy te możliwe były dzięki stypendiom Fundacji Kościuszkowskiej i Fundacji na rzecz Nauki Polskiej. Do archiwum w College Park wracałam w kolejnych latach wielokrotnie. W tym czasie sięgałam również do wielu kolekcji osobistych rozproszonych w instytucjach archiwalnych i kolekcjach prywatnych oraz rozmawiałam ze świadkami historii po obu stronach oceanu.

Podjęty przeze mnie temat badawczy obejmował wiele przenikających się płaszczyzn – dyplomację, wywiad, propagandę, politykę migracyjną, kwestie bezpieczeństwa wewnętrznego oraz politykę USA wobec krajów Europy Środkowo-Wschodniej. Za każdy z tych obszarów w Stanach Zjednoczonych odpowiedzialne były inne biura, instytucje, organizacje, jednak w ich obrębie – jak się wkrótce okazało – realizowano projekty, których wspólny mianownik stanowili środkowoeuropejscy uchodźcy oraz zaangażowani we współpracę z nimi Amerykanie. Uporządkowanie mozaiki organizacji i odtworzenie przenikających się powiązań pomiędzy rządem, wywiadem a organizacjami pozarządowymi, fundacjami i organizacjami powołanymi do współpracy z uchodźcami stanowiło ogromne wyzwanie. Wielce pomocną w tym zakresie stała się dla mnie korespondencja, a także spotkania i długie rozmowy z Johnem F. Leichem, który w latach 1950-1960 pełnił funkcję asystenta szefa działu ds. uchodźców w Komitecie Wolnej Europy (KWE) w Nowym Jorku.

W wyniku przeprowadzonych kwerend za najważniejsze instytucje odpowiedzialne za amerykańskie programy z udziałem środkowoeuropejskich uchodźców uznałam: biuro asystenta sekretarza stanu ds. publicznych (w strukturach Departamentu Stanu), Biuro Koordynacji Politycznej (w strukturach wywiadu cywilnego, Office of Policy Coordination, OPC), a także zespoły powołane do koordynacji polityki określanej „wojną psychologiczną” lub „wojną polityczną” takie jak Zarząd ds. Strategii Psychologicznej (PSB). To tam wśród wielu programów i inicjatyw znalazłam ślady świadczące o koordynacji i nadzorze sprawowanym nad działalnością uchodźców w analizowanym okresie. Należy dodać, że sam pomysł wykorzystania uchodźczego potencjału w celu realizacji amerykańskich planów politycznych narodził się w wyniku konsultacji w Zespole Planowania Politycznego w Departamencie Stanu z bezpośrednim udziałem George’a F. Kennana. To tam podjęto prace, które doprowadziły do powstania Komitetu Wolnej Europy realizującego zadania wyznaczone przez Departament Stanu i CIA. Komitet formalnie funkcjonował jako organizacja niezależna od rządu i wspierana przez obywateli amerykańskich łąjących na Krucjatę Wolności. Do tego zagadnienia dodać należy omówione przeze mnie w książce kulisy współpracy amerykańskiego rządu z prywatnymi organizacjami, w wyniku której powstały specyficzne sieci powiązań, także finansowych

umożliwiający z kolei stworzenie systemu prowadzenia nieoficjalnych działań z obszaru tzw. wojny psychologicznej.

W książce przedstawiłam szczegółowo proces wypracowywania mechanizmów współpracy i włączania uchodźców w strefę wpływów USA. Wychodząc od prezentacji amerykańskiego kontekstu politycznego i organizacyjnego, w kolejnych częściach pracy ukazałam drogę uchodźców politycznych z Europy do USA (na tle amerykańskiego prawa imigracyjnego), ich pierwsze konsultacje z Amerykanami i procesy kształtowania struktur organizacji narodowych w warunkach emigracji. Scharakteryzowałam przy tym środowiska uchodźców, wyjaśniłam motywy podjęcia przez nich współpracy z Amerykanami i okoliczności negocjowania warunków, na jakich się odbywała. Jednocześnie pokazałam jak uchodźcy reagowali na amerykańskie naciski i próby kontrolowania prowadzonych przez nich działań. Przed publikacją książki perspektywę środkowoeuropejską i negocjowanie warunków współpracy z Amerykanami przedstawiłam w nagrodzonym przez Polish American Historical Association artykule: *“Join, or Die”—The Road to Cooperation Among East European Exiled Political Leaders in the United States, 1949-1954*, *“Polish American Studies”* 2012, t. 69, z. 2, s. 5-43.

Uchodźcy polityczni, którzy uważali się za partnerów rządu Stanów Zjednoczonych w zimnowojennej konfrontacji, początkowo niezależnie od niego, kontynuowali działalność lub powoływali nowe organizacje na emigracji. Amerykanie starali się wpływać na ich skład, naciskając na powstanie zjednoczonych reprezentacji narodowych na uchodźstwie, które w świetle ich wytycznych nie mogły przyjmować formuły uchodźczego rządu. Wprawdzie uchodźcom politycznym z Europy Środkowo-Wschodniej przyświecał ten sam cel (wyzwolenie krajów ujarzmionych), a wspólne działania wzmacniały głos reprezentacji narodowych wobec władz kraju, w którym się znaleźli, niemniej potrzeba uzasadnienia prawa do reprezentowania rodaków, oparta na historycznym mandacie, powodowała wśród nich głębokie podziały i konflikty. Z czasem okazało się, że środkowoeuropejskim uchodźcom łatwiej było współpracować w ramach organizacji ponadnarodowych – regionalnych – niż narodowych. Uchodźcy, uznając USA za najpotężniejszego sojusznika w walce o wyzwolenie swoich ojczyzn,

przyjęli, że amerykańskie wsparcie – polityczne i finansowe – dawało im bezprecedensowe możliwości działania i wzmocnienia ich roli politycznej w warunkach emigracji, stąd często decydowali się na kompromisy niezbędne do nawiązania, czy kontynuowania współpracy z potężnym sojusznikiem.

Współpraca z uchodźcami stanowiła element szerszego wysiłku zimnowojennego USA. Amerykanie udzielili antykomunistycznym uchodźcom wsparcia politycznego, organizacyjnego, prawnego oraz materialnego, kierując się względami humanitarnymi, jak również chęcią ich wykorzystania wywiadowczego i propagandowego – w kraju, za granicą, w tym i za żelazną kurtyną. Ponadto Amerykanie pragnęli utrzymać w dobrej kondycji intelektualnej i w orbicie wpływów amerykańskich uchodźcze elity polityczne na wypadek usunięcia komunistów z regionu Europy Środkowo-Wschodniej.

Przedstawiciele środkowoeuropejskich elit na emigracji stanowili dla Amerykanów rezerwuar wiedzy i talentów. Począwszy od informacji, jakimi dysponowali i chętnie się dzielili, licząc na pomoc w odzyskaniu niepodległości, uchodźcy pomocni byli w opracowywaniu tłumaczeń, analiz, ekspertyz (gospodarczych, prawnych, politycznych itd.), które wypełniały istotną lukę w amerykańskiej wiedzy na temat Europy Środkowo-Wschodniej. Amerykanie korzystali z sieci uchodźczych kontaktów i organizacji, np. w zakresie organizowania pomocy dla dipisów i uciekinierów w Europie czy rozwijania projektów federalistycznych. Początkowo starali się także wykorzystywać je w celach wywiadowczych.

Wspierając środkowoeuropejskich uchodźców politycznych, Amerykanie przyczyniali się do podtrzymywania i wzmocnienia demokratycznej opozycji na Zachodzie, która inspirowała bierny opór po drugiej stronie żelaznej kurtyny. W tym kontekście nie tylko samą ucieczkę z kraju (czy odmowę powrotu) należy rozumieć jako przejaw protestu, ale zorganizowane formy działalności uchodźców politycznych uznać za surogat krajowej opozycji. Wobec brutalnych prześladowań i bezwzględnego niszczenia wszelkich przejawów opozycji politycznej w krajach komunistycznych jawnym wyrazem sprzeciwu pozostawał głos płynący z zagranicy. Tym samym z oddali osłabiano potencjał wroga, prowokując problemy z kontrolą i eksploatacją tych krajów przez ZSRR.

Prowadzona przez Amerykanów „partnerska” współpraca z uchodźcami politycznymi wymierzona w dominację ZSRR nad krajami Europy Środkowo-Wschodniej była jednocześnie ich sposobem na legitymizację polityki zagranicznej USA. Już swoją obecnością na Zachodzie uchodźcy dawali świadectwo prawdziwej naturze komunizmu, zadawali kłam twierdzeniom o równości, tolerancji i demokracji rzekomo panujących w krajach zdominowanych przez ZSRR. Kontynuując działalność, dostarczali materiałów i argumentów KWE, które następnie służyły uzasadnianiu tezy o komunistycznym zagrożeniu. Środkowoeuropejscy uchodźcy polityczni stali się narzędziem „dyplomacji publicznej” w kontaktach zarówno z rodakami, jak i ze społeczeństwami wolnych krajów, w tym także społeczeństwem amerykańskim. Rządowi USA zależało na zyskaniu poparcia dla prowadzonej polityki zarówno w kraju, jak i wśród sojuszników. Niewątpliwie, umożliwiając środkowoeuropejskim politykom kontynuację walki o wolność i demokrację w ich ojczyznach, Amerykanie realizowali cele zgodne z własnym interesem narodowym. Uzależnienie uchodźców od politycznego, organizacyjnego i materialnego wsparcia dało Amerykanom narzędzia do ich kontroli. Jednocześnie Amerykanie zdecydowanie ułatwili uchodźcom politycznym wypracowanie funkcjonalnych metod współpracy na arenie międzynarodowej, co z kolei umożliwiło im działania polityczne, które nie pozwalały światu zapomnieć o losie ujarzmionych i pogodzić się z definitywnym charakterem radzieckiej dominacji w Europie Środkowo-Wschodniej.

Książka *Uchodźcy polityczni...* obejmuje okres kształtowania się amerykańskiej polityki wobec uchodźców (1948-1954), który rozpoczął się od kryzysu politycznego i humanitarnego, a zakończył wypracowaniem modelu współpracy skupionego głównie wokół KWE. Wzorce tej współpracy, realizowanej na terenie USA i na kontynencie europejskim, były z czasem adaptowane także do potrzeb programów dla uchodźców z innych regionów świata zdominowanych przez komunistyczne reżimy.

Pierwsze wnioski płynące z analizy obszernego materiału źródłowego konsultowałam m.in. na sympozjum *Od Wolnej Europy do wolnej Polski. Komitet Wolnej Europy w czasie zimnej wojny*, które miałam przyjemność współorganizować z A. Rossem Johnsonem, Katalin Kadar-Lynn i Gilesem Scottem-Smithem na Uniwersytecie Gdańskim (5-6 IX 2014) w ramach

współpracy z Europejskim Centrum Solidarności i Instytutem Pamięci Narodowej. Poza czołowymi specjalistami z Polski i Europy, udział w symposium wzięli wybitni amerykańscy specjaliści ds. zimnej wojny, którzy w swoich badaniach podejmowali zagadnienia związane z działalnością KWE. W czasie symposium wzięłam udział w jednym z paneli dyskusyjnych: *Uchodźcy polityczni a amerykańska polityka zagraniczna w pierwszych latach zimnej wojny*, który prowadził Jakub Tyszkiewicz. W panelu uczestniczyli: Michael Warner, Hugh Wilford i Scott Lucas. Raport z symposium dostępny jest na stronie internetowej Wilson Center w zakładce: Cold War International History Project.

Przed publikacją książki nad konkluzjami płynącymi z mojej analizy polityki amerykańskiej wobec środkowoeuropejskich uchodźców dyskutowałam także na konferencjach i sympozjach naukowych w kraju i zagranicą: *Administracja Trumana a uchodźcy polityczni z Europy Środkowo-Wschodniej*, referat wygłoszony na spotkaniu uczestników centralnego projektu badawczego IPN *Polska Emigracja Polityczna 1939-1990, Ludzie-Struktury-Idee* (Palczew, 2016); *East European Political Exiles in American Psychological Warfare during the Truman Administration*, referat wygłoszony na European Social Science History Conference (Walencja, 2016) oraz *Political Exiles – Liabilities or Assets. Lessons From the Early Cold War* - wykład w ramach seminarium *Migration, Transfers, Kulturkontakt* (Ludwig-Maximilians-Universität, Monachium, 2016).

Monografia *Uchodźcy polityczni...* ukazuje nie tylko miejsce, jakie w zimnowojennej taktyce i strategii amerykańskiej zajmowali uchodźcy polityczni z krajów Europy Środkowo-Wschodniej, ale też dogłębnie wyjaśnia skomplikowane uwarunkowania prowadzonej przez nich działalności. W książce wprowadzam do obiegu nowe fakty i dokumenty odtajnione na mój wniosek i nieznanne dotąd polskiemu czytelnikowi, koryguję powtarzane często uogólnienia, poprawiam niektóre błędy i stawiam nowe pytania badawcze. Choć w polskiej historiografii znajduje się wiele bardzo dobrych monografii poświęconych emigracyjnym działaczom, organizacjom i ich kontaktom z krajem wyjścia, moja praca stanowi – jak sądzę – cenne uzupełnienie tych badań o kontekst, w jakim przyszło uchodźcom politycznym funkcjonować. W książce prezentuję również szczegółowo uwarunkowania działalności politycznej na emigracji z

punktu widzenia kraju osiedlenia w oparciu o archiwalia amerykańskie wytworzone przez administrację rządową, instytucje i organizacje pozarządowe, osoby prywatne, a także wywiady i wspomnienia, uzupełniane i konfrontowane z archiwaliami wytworzonymi przez uchodźców. Stanowi to nową perspektywę w badaniach nad środkowoeuropejską emigracją polityczną w pierwszych latach powojennych.

Po raz pierwszy, i to nie tylko w historiografii polskiej, losy uchodźców politycznych, którzy przystali na „partnerską” współpracę z Amerykanami, zostały przedstawione w tak szerokim merytorycznie ujęciu. Zakres tematyczny monografii obejmuje bardzo różne obszary badawcze: powojenne migracje, politykę amerykańską pierwszej dekady zimnej wojny i jej złożone uwarunkowania międzynarodowe i krajowe, kwestie bezpieczeństwa wewnętrznego USA, dzieje amerykańskiego antykomunizmu, a także zagadnienia związane z kształtowaniem opinii publicznej i rozwojem propagandy. Wieloaspektowa analiza polityki Stanów Zjednoczonych wobec powojennych uchodźców z Europy Środkowo-Wschodniej, którą udało mi się przeprowadzić stanowi ważny punkt wyjścia do dalszych badań poświęconych grupom antykomunistycznych uchodźców z innych regionów świata.

W oparciu o wyniki moich badań nad amerykańską polityką wobec środkowoeuropejskich uchodźców w pierwszych latach zimnej wojny można zainicjować prace zmierzające do porównania ich z innymi grupami narodowymi i podjęcia próby oceny skuteczności i stopnia niezależności działań antykomunistycznych uchodźców politycznych w USA.

d) Omówienie pozostałych osiągnięć naukowo-badawczych.

1. Dzieje Zgromadzenia Europejskich Narodów Ujarzmionych (1954-1989)

Ważną część prowadzonych przeze mnie od 2006 r. badań naukowych stanowiły studia nad dziejami Zgromadzenia Europejskich Narodów Ujarzmionych (ACEN). Organizacja ta została powołana w Nowym Jorku w 1954 r. pod auspicjami Komitetu Wolnej Europy (KWE). Choć działalność niektórych programów realizowanych w ramach tego komitetu, np. Radia Wolna Europa, została już dostrzeżona i opisana w polskiej literaturze, to ACEN był wówczas niemal

zapomniany i bardzo słabo zbadany. Dzięki stypendium Fundacji Kościuszkowskiej przeprowadziłam gruntowną kwerendę w zasobie archiwalnym tej organizacji, który znajduje się w Minneapolis (Immigration History Research Center). Badania te kontynuowałam następnie w Archiwum Instytutu Hoovera oraz w Zakładzie Narodowym im. Ossolińskich we Wrocławiu, dokąd trafił zbiór wieloletniego sekretarza ACEN – Feliksa Gadomskiego.

Rezultatem przeprowadzonej analizy materiałów archiwalnych był szereg publikacji i wystąpień publicznych – zarówno naukowych, jak i popularno-naukowych, które miały służyć zwróceniu uwagi na tę unikalną organizację łączącą uchodźców politycznych z dziewięciu krajów środkowoeuropejskich, które były niepodległe w 1939 r., a po wojnie określane były przez Amerykanów „krajami ujarzmionymi”. Do najważniejszych tekstów mojego autorstwa, które zawierają ogólną charakterystykę działalności ACEN zaliczyć należy publikację w tomie pod redakcją Levy Zake: *Anti-Communist Minorities: The Political Activism of Ethnic Refugees in the United States* (Palgrave Macmillan, Nowy Jork, 2009) oraz tekst opublikowany w tomie pod redakcją Sławomira Łukasiewicza: *Tajny oręż czy ofiary zimnej wojny? Emigracje polityczne z Europy Środkowej i Wschodniej* (IPN, Lublin-Warszawa 2010). Oba teksty stanowią ogólny przegląd działalności ACEN.

W latach 2007-2010 przeprowadziłam także kwerendy w zasobach IPN (Warszawa, Gdańsk) oraz w archiwach węgierskich, co było możliwe dzięki stypendium Funduszu Wyszehradzkiego. W wyniku tych kwerend zebrałam materiały dotyczące inwigilacji badanej przeze mnie organizacji przez wywiad komunistyczny.

W latach 2006-2012 wygłosiłam na konferencjach krajowych i zagranicznych szereg referatów dotyczących różnych aspektów działalności ACEN, tym samym konfrontując moje ustalenia i dyskutując nad znaczeniem tej organizacji w dziejach zimnej wojny, w relacjach Stanów Zjednoczonych z krajami Europy Środkowo-Wschodniej, a także w kontekście dziejów emigracji politycznej. Zagadnienia dotyczące działalności ACEN referowałam m.in. na konferencjach międzynarodowych: Polish American Historical Association/American Historical Association w Nowym Orleanie (2013) i Waszyngtonie (2014); European Social Science History Conference w Wiedniu (2014), Association for the Advancement of East European and Eurasian

Studies, ASEEES, w Bostonie (2013); Society for Historians of American Foreign Relations w Waszyngtonie (2013), a także Polskiego Instytutu Naukowego w Ameryce w Arlington (2013).

Badania nad dziejami ACEN przyczyniły się do nawiązania przeze mnie nowych kontaktów naukowych zwłaszcza z badaczami zajmującymi się zagadnieniami związanymi z emigracją polityczną z krajów Europy Środkowo-Wschodniej. Ich wynikiem był m.in. panel dyskusyjny na konferencji ASEEES w Nowym Orleanie *Cold War Activism: Organizations Sponsored and Founded by the National Committee for a Free Europe*, w którym wzięłam udział w 2012 r. Ich rezultatem naukowym były też kolejne publikacje dotyczące ACEN. Wśród nich za szczególnie istotne uznaję te, które zdobyły zainteresowanie innych badaczy (recenzje i omówienia), jak np. dwa rozdziały w pracy zbiorowej pod redakcją Katalin Kadar Lynn: *The Inauguration of "Organized Political Warfare" - The Cold War Organizations Sponsored by the National Committee for a Free Europe / Free Europe Committee* (Helena History Press, Saint Helena, 2013). O wynikach prowadzonych prac informowałam także czytelników w Polsce. W tym samym roku przygotowałam uzupełnioną i poprawioną wersję tekstu o ACEN pt.: *Relacje pomiędzy Zgromadzeniem Europejskich Narodów Ujarmionych a Komitetem Wolnej Europy na tle polityki amerykańskiej 1950–1960* („Pamięć i Sprawiedliwość”, t. 1 (21)).

W 2013 r. opublikowałam również tekst w tomie pod moją redakcją (*East Central Europe in Exile. Transatlantic Identities*, Scholars Publishing, Newcastle upon Tyne 2013), który dotyczył prób lobbowania politycznego przez członków ACEN na forum ONZ. Te rozważania skłoniły mnie do podjęcia próby oceny ACEN jako lobby etnicznego, której rezultatem jest tekst: *“Narody ujarzmione” – lobby polityczne czy projekt propagandowy?*, „Studia Historica Gedanensia” 2014, t. 5, s. 354-392. Ten wątek w prowadzonych przeze mnie badaniach został także rozwinięty przy okazji zaproszenia na konferencję organizowaną przez Antall József Knowledge Centre w Budapeszcie (2014). Organizatorzy konferencji zatytułowanej *Foreign and Security Policy Conference* zamieścili teksty wygłoszonych referatów w wersji elektronicznej na stronie Centrum. W 2015 r. wygłosiłam referat poświęcony działaniom członków ACEN na forum Rady Europy na konferencji dotyczącej wkładu polskich emigrantów we Francji do pokojowej

reorganizacji Europy (1940-1989) zorganizowanej na Uniwersytecie Pedagogicznym im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie.

2. Emigracja z krajów Europy Środkowo-Wschodniej w czasie zimnej wojny

W trakcie prac nad dziejami ACEN moje zainteresowania naukowe objęły także procesy migracyjne w Europie Środkowo-Wschodniej w czasie zimnej wojny. Rozwój badań naukowych w tym kierunku został zintensyfikowany po otrzymaniu zaproszenia do projektu badawczego, który powstał w 2013 r. pod auspicjami IPN: *Polska Emigracja Polityczna 1939-1990*. W ramach projektu powierzono mi kierowanie jednym z modułów: *Charakterystyka środkowoeuropejskiej emigracji politycznej*. W kolejnych latach brałam aktywny udział w sympozjach i konferencjach migracyjnych organizowanych przez Instytut. W ciągu dwóch lat udało mi się zebrać zespół zagranicznych naukowców, którzy zgodzili się na współpracę w realizacji tego projektu. Dzięki wsparciu IPN, w marcu 2015 r. zorganizowałam w Warszawie spotkanie badaczy z ośmiu krajów, w trakcie którego dyskutowaliśmy nad projektem syntezy dziejów zimnowojennej emigracji. W ramach współpracy z IPN przygotowałam raport na temat stanu badań nad emigracją polityczną z krajów Europy Środkowo-Wschodniej w relacjach międzynarodowych czasu zimnej wojny. Raport ten został opublikowany w pracy zbiorowej pod red. Sławomira Łukasiewicza (*Polska Emigracja polityczna 1939-1990: stan badań*, IPN, Lublin 2015). Skróconą wersję tego opracowania przygotowałam także w języku angielskim. Została ona zaprezentowana czytelnikom w USA w formie artykułu w „Polish American Studies” (t. LXXII, 2015). W oparciu o współpracę nawiązaną przy okazji realizacji omawianego projektu zorganizowałam dwie sesje naukowe, które zostały przyjęte do programu European Social Science History Conference w Wiedniu (2014).

3. Badania nad Polonią amerykańską

W pracy naukowej, ale także w działalności organizacyjnej i popularyzatorskiej bardzo dużo czasu i energii poświęcam na działalność związaną ze studiami nad Polonią amerykańską. Od 2010 r. jestem członkiem Międzywydziałowej Komisji PAU do Badań Diaspory Polskiej. W 2013 r. zostałam wybrana drugim wiceprezesem Polish American Historical Association (PAHA), którego

członkiem jestem od 2005 r. Od stycznia 2017 r. pełnię funkcję prezesa tej organizacji. Jest to amerykańska organizacja zrzeszająca przedstawicieli różnych dyscyplin naukowych, której celem jest badanie i upowszechnianie historii i kultury Polaków mieszkających w USA. Powierzoną mi funkcję traktuję jako szczególne wyróżnienie, bowiem od czasu powołania tej organizacji w 1948 r. na jej czele nie stała jeszcze osoba, która nie mieszkała na stałe w USA i nie była afiliowana przy amerykańskiej uczelni czy instytucji.

Od 2011 r. pełnię funkcję redaktora do spraw recenzji w periodyku PAHA „Polish American Studies” wydawanym przez Illinois University Press. Do moich obowiązków należy zbieranie informacji o nowych publikacjach naukowych dot. dziejów Polonii ukazujących się w Polsce, znajdowanie autorów recenzji, a często także tłumaczenie zebranych tekstów na język angielski.

W 2012 r. na Uniwersytecie Gdańskim zorganizowałam posiedzenie zarządu PAHA połączone z konferencją naukową *East Central Europe in Exile: Patterns of Transatlantic Migrations*, w której udział wzięli badacze z Polski, ze Stanów Zjednoczonych, ale także z krajów Europy Środkowo-Wschodniej (Czech, Słowacji, Słowenii i Węgier). To spotkanie naukowe możliwe było dzięki grantowi Funduszu Wyszehradzkiego oraz wsparciu Muzeum Emigracji w Gdyni i Uniwersytetu Gdańskiego. Nawiązana wówczas współpraca zaowocowała dwutomowym wydawnictwem, które pod moją redakcją ukazało się w Wielkiej Brytanii (*East Central Europe in Exile, t. 1: Transatlantic Migrations, t. 2. Transatlantic Identities*, Cambridge Scholars Publishing, Newcastle upon Tyne 2013).

W 2013 r. zorganizowałam posiedzenie zarządu PAHA na Uniwersytecie Stanowym Nowego Jorku w Buffalo, gdzie przebywałam na stypendium Fundacji Kościuszkowskiej (Teaching Fellowship). Dzięki życzliwości władz tej uczelni zorganizowałam przy tej okazji sesję naukową pt.: *Ethnic and Not Quite White: Poles and Others in Urban America*. Naukowym dyskusjom towarzyszyła także debata z udziałem przedstawicieli lokalnej Polonii dotycząca stanu badań nad dziejami Polaków w USA oraz wystawa prac poświęconych historii Polski i Polonii w bibliotece uniwersyteckiej.

PAHA cieszy się statusem organizacji afiliowanej przy American Historical Association (AHA). Stąd też cykliczne konferencje tego polonijnego towarzystwa naukowego organizowane są w ramach kongresów amerykańskiego towarzystwa historycznego, które odbywają się co roku w styczniu. W 2016 r. byłam odpowiedzialna za program i organizację wydarzeń towarzyszących konferencji PAHA w Atlancie, USA. Na konferencję w Denver (2017 r.) przygotowałam sesję: *East Central Europe – What's in the Name? The View from Exile*, w której udział wzięli badacze zajmujący się badaniami nad uchodźcami z Czech, Niemiec i Słowacji. Mój referat dotyczył polskich uchodźców politycznych.

W latach 2008-2012 opublikowałam kilka artykułów i wygłosiłam szereg odczytów poświęconych przedstawicielom powojennej diaspory w USA, m.in. Stefanowi Korbońskiemu, Feliksowi Gadomskiemu i innym reprezentantom polskich środowisk politycznych w USA. Opracowałam także hasła do encyklopedii Polonii pod red. Jamesa S. Puli (*The Polish American Encyclopedia*, McFarland 2011) i prowadziłam wykłady z zakresu dziejów Polonii na uczelniach w USA i w Polsce.

4. Dzieje migracji przymusowych w perspektywie historycznej

Ważne miejsce w moich zainteresowaniach naukowych zajmują szeroko rozumiane dzieje migracji. W 2014 r. zostałam redaktorem piątego tomu czasopisma Wydziału Historycznego UG „*Studia Historica Gedanensia*”, który poświęcony był migracjom przymusowym. Tom zatytułowany: *Od exsilli do exile. Migracje przymusowe w perspektywie historycznej* powstał w wyniku współpracy Uniwersytetu Gdańskiego z Muzeum Emigracji w Gdyni.

Z Muzeum Emigracji w Gdyni współpracuję od 2011 r. Wówczas opracowałam wstępną koncepcję ścieżki narracyjnej dla powstającej wówczas placówki oraz zarys dziejów emigracji z ziem polskich. W wydanym w 2016 r. katalogu wystawy zostałam wymieniona jako autorka kwerend/opracowań i konsultantka założeń scenariusza. Moja współpraca z Muzeum obejmuje również udział w komitetach naukowych konferencji organizowanych przez tę placówkę i współpracę przy organizacji wydarzeń naukowych na Uniwersytecie Gdańskim.

Zainteresowania dziejami migracji skłoniły mnie do aktywnego udziału w seminariach organizowanych przez gdańskich socjologów (np. *Migration: sites, rhythms and scales of experience*, 2015) oraz w piątej ogólnopolskiej konferencji Komitetu badań nad Migracjami PAN (Poznań 2016). W obszarze problematyki migracyjnej opublikowałam artykuły w „Studiach Migracyjnych – Przeglądzie Polonijnym” (2015) oraz recenzje prac z tego zakresu: Briana McCooka (w „Urban History” periodyku Cambridge University Press, 2012) i Donny Gabacci (w „Studia Historica Gedanensia”, 2014). Zagadnienia związane z dziejami migracji wprowadzam także do mojej pracy dydaktycznej.

5. Historia Stanów Zjednoczonych – dyplomacja, media, historia społeczna

Niezmiennie, od czasu studiów historycznych interesują mnie dzieje Stanów Zjednoczonych. W badaniach naukowych skupiałam się na relacjach USA z Polską i krajami Europy Środkowo-Wschodniej w czasie zimnej wojny. W latach 2007-2009 przygotowałam do druku dwie monografie, które powstały w oparciu o materiał ujęty w dysertacji doktorskiej (Warszawa 2007, Gdańsk 2009). Od 2008 r., tj. od czasu utworzenia kierunku amerykanistyka na Wydziale Filologicznym UG, prowadzę wykłady i ćwiczenia z zakresu historii USA w języku angielskim. Przygotowałam również serię wykładów dotyczących relacji amerykańsko-niemieckich dla studentów Wydziału Historycznego UG, które po raz pierwszy wygłosiłam w roku akademickim 2016/2017. Jestem także autorką recenzji prac z zakresu historii USA.

W ciągu ostatnich dziesięciu lat przygotowałam szereg recenzji wewnętrznych dla polskich i zagranicznych pism naukowych oraz wydawnictw wymienionych w części P wykazu osiągnięć (załącznik). Jestem członkiem komitetów redakcyjnych czasopism i wydawnictw polskich oraz amerykańskich (sekcja G), co wraz z aktywnym udziałem w pracach towarzystw naukowych (wymienionych w sekcji H) potwierdza moją aktywną obecność w krajowym i międzynarodowym środowisku naukowym w omówionych powyżej obszarach badawczych: historia najnowsza, dzieje migracji, historia polityczna i społeczna Stanów Zjednoczonych. Moje teksty były dotąd recenzowane w: „Polish American Studies” (t.67/1, 2010; t. 72/2, 2015), „Studia Migracyjne - Przegląd Polonijny” (3/2011), „Hungarian Historical Review” (3/4, 2014).

